

Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap

Een quickscan bij turboliquidatie

1. Inleiding

Turbogeliquideerde rechtspersonen kunnen, ook al zijn zij ontbonden en bij het handelsregister ingeschreven als niet meer bestaande rechtspersonen, failleren.¹ Rechtspersonen met (nagenoeg) lege boedels kunnen eveneens failleren, tenzij de insolventierechter verwijst naar turboliquidatie. Tussen turboliquidatie en faillissement bestaat derhalve een wisselwerking.

Op 25 november 2024 verscheen een WODC-rapport over de beloning van curatoren bij lege boedels.² Uit de beschikbare data blijkt dat in ongeveer een kwart van de onderzochte faillissementen van bedrijven het salaris van de curator niet of niet volledig wordt betaald (hierna: lege boedelfaillissementen).³

De vraag komt op hoe een deel van de lege boedelfaillissementen kan worden voorkomen als het gaat om rechtspersonen. Een van de oplossingen die tussen de regels door in het WODC-rapport aan bod komt is: kan vaker door de insolventierechter worden verwezen naar turboliquidatie? Dit gebeurt al geruime tijd, maar dan gaat het uitsluitend om faillissementsaangiften⁴ en evidente gevallen.⁵ Denk bij verwijzing aan een rechtspersoon waarvan de activiteiten al sinds jaar en dag zijn gestaakt, de schuldeisers alle tijd hebben gehad om beslag te leggen, geen arbeids- of andere contracten afgewikkeld hoeven te worden en de enig bestuurder, die tevens enig aandeelhouder is, kiest voor faillissementsaangifte terwijl hij turboliquidatie had kunnen toepassen. Na verwijzing zal doorgaans een kortstondige feitelijke vereffening door het bestuur plaatsvinden als er nog activa zijn of een langere feitelijke vereffening indien een lopende procedure resteert. Indien er niets meer te vereffenen valt, kan het besluit tot ontbinding door het daartoe bevoegde orgaan worden genomen waardoor de rechtspersoon ophoudt te bestaan op het tijdstip van zijn ontbinding (art. 2:19 lid 4 BW).

In par. 2 schets ik de in het voornoemde WODC-rapport genoemde bezwaren die door enkele

geïnterviewden zijn genoemd tegen het verwijzen door de insolventierechter naar turboliquidatie. In par. 3 wijs ik op een suggestie die insolventierechters ertoe zouden kunnen brengen om vaker te verwijzen naar turboliquidatie. Op deze suggestie ga ik in par. 4 uitgebreider in. Tot slot volgt een samenvatting.

2. Bezwaren tegen doorverwijzing naar turboliquidatie

In het WODC-rapport worden de volgende bezwaren genoemd tegen het afwijzen van faillissementsverzoeken als het gaat om een vrijwel lege boedel:

1. HR 27 januari 1995, NJ 1995/579, m.nt. J.M.M. Maeijer (*Adjuncten/Söderqvist q.q.*).
2. J.M.W. Pool e.a., 'De beloning van curatoren bij lege boedels. Een juridisch, empirisch en rechtsvergelijkend onderzoek naar de knelpunten bij de financiering van curatoren en de voor- en nadelen van mogelijke oplossingen', WODC-onderzoek 3365, onderzoeksrapport Universiteit Leiden en SEO Economisch Onderzoek te Amsterdam, 25 november 2024 (hierna: WODC-rapport 2024).
3. WODC-rapport 2024, p. 4, 10, 13, 64-65 en p. 76 (binnen een bandbreedte van 21-27%). Het gaat om circa achthonderd faillissementen. WODC-rapport 2024, p. 185.
4. Onder bepaalde omstandigheden ligt volgens de Hoge Raad in plaats van een faillissementsaangifte de weg van turboliquidatie voor de hand. HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3636, NJ 2016/172, m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Hoeksma/Trade*), r.o. 4.7.1 (rechtspersoon dient de weg van art. 2:19 BW te bewandelen). Bij eigen aangiften kan de insolventierechter vragen stellen aan de (bestuurder van de) schuldenaar waarom hij van mening is dat het faillissement op zijn plaats is. Zie voor de voorwaarde van een voldoende gerechtvaardigd belang bij een faillissementsverzoek van een schuldeiser dan wel een faillissementsaangifte van de schuldenaar: HR 12 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3269, NJ 2028/154, m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Boersen q.q./Stichting bedrijfstakpensioenfondsen voor het levensmiddelenbedrijf*), r.o. 3.4.3.
5. Zie bijvoorbeeld Rb. Rotterdam 20 september 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:8103, Rb. Rotterdam 2 oktober 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:9436 en Rb. Den Haag 17 december 2024, ECLI:NL:RBDHA:2014:21551.

- Enkele curatoren wijzen erop dat het voor bestuurders nog makkelijker wordt om ‘weg te komen met fraude’⁶ en dat het te gemakkelijk wordt gemaakt voor rechtspersonen die kampen met een tekort om zich uit te schrijven uit het handelsregister. Een efficiënte afwikkeling van het faillissement na een eerste check – een quickscan door een curator – zou volgens de beroepspraktijk aan de uitschrijving uit het handelsregister vooraf moeten gaan;⁷
- Rechters merken op dat de verwijzing geen perfecte oplossing is omdat er bij de toepassing van turboliquidatie geen enkele vorm van toezicht is.⁸ Na verwijzing is onduidelijk wat er met het bedrijf gebeurt en of de ondernemers hun bedrijf daadwerkelijk afwikkelen.⁹ Toch zien rechters het verwijzen naar turboliquidatie als een manier om te voorkomen dat curatoren te veel te maken krijgen met lege boedels;¹⁰
- De focusgroep bestaande uit het bedrijfsleven, de financiers en publieke stakeholders stellen dat het voor werknemers belangrijk kan zijn dat het faillissement, ondanks het ontbreken van (noemenswaardige) activa, wordt uitgesproken omdat werknemers dan aanspraak kunnen maken op de Loongarantieregeling van het UWV.¹¹

3. Suggestie: een quickscan bij turboliquidatie

De focusgroep bestaande uit onder meer het bedrijfsleven doet de suggestie aan de onderzoekers niet alleen aandacht te besteden aan een quickscan door curatoren waardoor een snellere opheffing van het faillissement kan plaatsvinden, maar ook aan een quickscan bij turboliquidaties. Deze focusgroep noemt als voordelen van laatstgenoemde scan: de kans op misbruik wordt aanzienlijk verkleind, het proces van turboliquidatie wordt transparanter en betrouwbaarder, waardoor de zorgen van de insolventierechter omtrent de misbruikgevoeligheid zouden kunnen worden weggenomen.¹²

4. Een nadere uitwerking van een quickscan bij turboliquidatie

Uit het WODC-rapport blijkt niet wat de onderzoekers doen met de in par. 3 vermelde suggestie. De volgende vragen en kwesties komen op:

1. Wie komt in aanmerking voor het uitvoeren van een quickscan bij turboliquidatie? Moet dit een insolventiespecialist zijn of kan het bijvoorbeeld ook gaan om een accountant¹³ die een beknopt onderzoek verricht en verklaart dat de feitelijke vereffening zorgvuldig is geschied? Een voordeel van iemand die normaal gesproken optreedt als curator is doorgaans onder meer dat hij beter in staat is in een verklaring aan te geven (i) of er al dan niet aanleiding is om te onderzoeken of een

aansprakelijkheidsactie moet worden ingesteld en (ii) welke schuldeiser als eerste in aanmerking komt voor uitkering uit de boedel na het voldoen van de boedelschulden mochten er baten worden verworven als gevolg van een vereffening in of buiten faillissement;

2. Is het laten uitvoeren van een quickscan een optie of zou het een verplichting moeten zijn? Het nadeel van een optionele quickscan is dat ik verwacht dat vooral bonafide, maar desalniettemin onzekere bestuurders voor deze optie zullen kiezen. Ik neig ernaar om de quickscan met het oog op zoveel mogelijk transparantie en informatie in principe verplicht te stellen, met als neveneffect dat het vertrouwen in de regeling verder wordt vergroot en onnodige procedures (waarover hierna meer) worden voorkomen.¹⁴ De uitkomst van het beknopte onderzoek, een quickscan-verklaring, zou moeten worden gedeponneerd bij het handelsregister;
3. Door wie wordt de uitvoerder van de quickscan betaald? Voor de hand ligt dat het gaat om boedelschulden die met voorrang moeten worden voldaan. Ten tijde van het nemen van het besluit tot staking zal het bestuur hiervoor een reservering moeten maken. Het bedrag dat gemoeid is met het onderzoek zal zo spoedig mogelijk van de rest van de boedel

6. WODC-rapport 2024, p. 103. Dat ook turbogeliquideerde rechtspersonen kunnen faillieren, wordt niet genoemd.

7. WODC-rapport 2024, p. 103, 153-154 en p. 165 (curator *light*).

8. WODC-rapport 2024, p. 153.

9. WODC-rapport 2024, p. 165.

10. WODC-rapport 2024, p. 153.

11. WODC-rapport 2024, p. 153.

12. WODC-rapport 2024, p. 154.

13. Dit voorstel deed ik al in eerdere publicaties: *O&F* 2023/4, noot 19 en *Handboek notarieel ondernemingsrecht* 2016, p. 414-415.

14. Zie voor een procedure die in geval van een quickscan vermoedelijk zou zijn uitgebleven: Rb. Gelderland 25 juni 2025, ECLI:NL:RBGEL:2025:5100 en Rb. Rotterdam 16 januari 2024, ECLI:NL:RBROT: 2024:191. Een quickscanverklaring zal geen misbruik of fraude voorkomen. Misbruikers zullen de rechtspersoon leeg achterlaten of aansturen op ontbinding door de Kamer van Koophandel ex art. 2:19a BW. Voor bepaalde gevallen is een ontheffing van de verplichte quickscan denkbaar. Te denken valt onder meer aan een feitelijke vereffening die heeft geleid tot uitkering van het batig saldo aan de saldogerechtigde(n) of aan turboliquidatie die is voorafgegaan door een WHOA-ontmantelingsakkoord.

moeten worden afgescheiden opdat een beslag door een schuldeiser op de middelen bestemd voor de quickscanuitvoerder niet voor roet in het eten kan zorgen;

4. Wat behelst de quickscan? Het gaat mijns inziens met name om een onderzoek naar de financiële positie van de schuldenaar over een bepaalde periode: de periode van de feitelijke vereffening. De onderzoeker zal ook antwoord moeten geven op de vraag of er aanleiding bestaat om bestuurders, aandeelhouders of andere betrokken derden aansprakelijk te stellen voor fouten, onregelmatigheden zoals onrechtmatige selectieve betalingen en fraude. Uitgaande van maximaal twintig uur en een gemiddeld uurtarief van een curator van € 354,05 komen de kosten van een quickscan neer op maximaal circa € 7.080;¹⁵
5. Wat gebeurt er als de onderzoeker, mede vanwege het beperkte onderzoek, onvoldoende inzicht heeft gekregen en daardoor geen uitspraak kan doen over eventuele onregelmatigheden? Twee oplossingen liggen voor de hand: (i) de onderzoeker geeft een verklaring af waarin hij beschrijft wat *wel* is onderzocht en wat zijn bevindingen zijn of (ii) het bestuur komt met nadere informatie waardoor een verklaring kan worden afgegeven dat uit de quickscan is gebleken dat er geen indicatie is dat de feitelijke vereffening en de *timing* van het ontbindingsbesluit¹⁶ onzorgvuldig zijn geschied;
6. Een quickscanverklaring kan slechts dan worden gedeponereerd bij het handelsregister, bij voorkeur tegelijkertijd met de art. 2:19b lid 1 BW-stukken,¹⁷ indien daarvoor een wettelijke grondslag bestaat. Daartoe zal voornoemd artikel moeten worden uitgebreid.

Blijkt uit de bij het handelsregister gepubliceerde quickscanverklaring dat de feitelijke vereffening zorgvuldig is verlopen, dan zal het aantal herstelacties van schuldeisers van turbogeliquideerde rechtspersonen – faillissementsverzoeken en/of ‘herlevingsverzoeken’ ex art. 2:23c BW en/of rechtsvorderingen tot aansprakelijkstellingen van bestuurders – dalen. Als een dergelijk verzoek of vordering wel volgt, kan de schuldenaar de quickscanverklaring overleggen aan de desbetreffende rechter. De rechter kan dan beter bepalen of de verzoeker/eiser een voldoende gerechtvaardigd belang heeft bij zijn verzoek/vordering. Na invoering van een verplichte quickscanverklaring kan de insolventierechter minder terughoudend zijn met het doorverwijzen naar turboliquidatie.

Er heeft een evaluatie plaatsgevonden van de Tijdelijke wet transparantie turboliquidatie. Op 10 juli 2025 verscheen het onderzoeksrapport,

waarin de mogelijkheid van een quickscan bij turboliquidatie niet als aanbeveling is opgenomen.¹⁸ De onderzoekers bevelen wel aan, na verlenging van de Tijdelijke wet transparantie turboliquidatie, een structurele wettelijke regeling nader uit te werken, die op onderdelen voornoemde wet wijzigt. In dat kader zou de mogelijkheid tot invoering van een quickscan kunnen worden onderzocht.¹⁹

Samenvatting

In deze bijdrage onderzoekt de auteur hoe bereikt kan worden dat curatoren minder vaak lege boedels van rechtspersonen hoeven af te wikken omdat de insolventierechter vaker kan verwijzen naar de mogelijkheid van toepassing van turboliquidatie. Auteur ziet heil in een quickscan bij turboliquidatie, resulterend in een quickscanverklaring die gedeponereerd moet worden bij het handelsregister. Indien de turboliquidatie reeds heeft plaatsgevonden, biedt (de inhoud van) een gedeponeerde quickscanverklaring een mogelijkheid om het vertrouwen in de regeling te vergroten en de turboliquidatie meer ‘procedurebestendig’ te maken waardoor er minder weinige kansrijke herstelacties zullen volgen.

Mr. M.Y. Nethe*

15. Uitgaande van het Recofa-basisuurtarief 2024 van een curator met zeven tot tien jaar ervaring bij een ervaringsfactor 1,4. Het bedrag van circa € 7.080 is hetzelfde bedrag als de onderzoekers noemen in geval van een quickscan tijdens faillissement, verricht door een curator met ruime ervaring. WODC-rapport 2024, p. 185.
16. De onderzoeker zou ook moeten nagaan of het besluit tot ontbinding is genomen in het zicht van of hangende een procedure.
17. Waaronder een slotbalans en een beschrijving van de wijze waarop de baten te gelde zijn gemaakt en de opbrengsten zijn verdeeld.
18. H. Koster e.a., ‘De werking van de Tijdelijke wet transparantie turboliquidatie’, WODC-onderzoek 3518, onderzoeksrapport Universiteit Leiden en SEO Economisch Onderzoek te Amsterdam, 23 juni 2025 (hierna: WODC-rapport 2025). Zie voor een uiteenzetting over de betrokkenheid van zakelijke dienstverleners bij turboliquidatie: WODC-rapport 2025, p. 117-119.
19. Het WODC-rapport 2025 bevat in par. 2.6 een analyse van de jurisprudentie over turboliquidatie, waaronder herstelacties op p. 58-59 (‘In de bestudeerde gevallen heeft de rechter in de meeste gevallen (60%) geoordeeld dat er bij de voorbereiding op of de uitvoering van de turboliquidatie geen sprake was van onrechtmatigheden zoals waren gesteld’).

* Verbonden aan de sectie Handelsrecht en Arbeidsrecht, Rijksuniversiteit Groningen.
(M.Y.Nethe@rug.nl)